

Program Prac Konserwatorskich

**Obraz z ramą i podstawą z ołtarza bocznego z kościoła p.w. Św. Marcina i Św. Bartłomieja
w Borkach Wielkich**

Luty 2023

Opracowanie Dorota Gryczewska, Mariusz Kurman

KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem

Borki Wielkie, dnia 20. 2. 2023
podpis *O. Mariusz Kurman*

RODZAJ OBIEKTU	Obraz w ramie
TEMAT	Św. Marcin
AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA	nieznany
SYGNATURA	brak
INSKRYPCJE	Brak
DATOWANIE	k. XVIII w?
POCHODZENIE	miejskowe
LOKALIZACJA	Kościół Św. Marcina i Bartłomieja w Borkach Wielkich, gmina Olesno
TECHNIKA	Obraz olejny, malowany na płótnie oprawiony w drewnianą ramę
WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE I REMONTY	daty nieznane
WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE	brak

SPIS TREŚCI

A. OPIS OBIEKTU.....	4
A.1. Krótki rys historyczny.....	4
A.2. Krótki opis obiektu.....	5
A.3. Fotograficzna dokumentacja stanu zachowania.....	6
 B. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....	15
B.1. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.....	15
B.2. Warunki przechowywania.....	15
B.3. Założenia planowanych zabiegów konserwatorskich.....	15
B.4. Wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik (proponowany program prac konserwatorskich).....	16

A. OPIS OBIEKTU

A.1. Krótki rys historyczny

Drewniany kościółek z końca XVII w. jest jednym z siedemnastu kościołów drewnianych w powiecie oleskim i jednym z niemal siedemdziesięciu w woj. opolskim objętych Szlakiem Drewnianej Architektury Sakralnej. Jako najstarsze przykłady budownictwa drewnianego są one jednymi z najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego regionu, nierozzerwalnie związanymi z krajobrazem wiejskim. Kościół w Borkach jest także częścią rozległego zespołu klasztornego oo. franciszkanów.

Kościół został zbudowany w 1697 r., wieżę dobudowano w 1789 r., rękami cieśli Szymona Stadko. Pełnił rolę kościoła filialnego w parafii Bożego Ciała w Oleśnie, oddalonym o ok. 10 kilometrów. Od 1905 r. duszpasterstwo we wsi sprawują oo. franciszkanie. W 1907 r. zbudowali oni neogotycki klasztor, a w latach 1910-1911 także neogotycką świątynię. Parafia pw. św. Franciszka została erygowana w 1942 roku. Obecnie drewniana budowla użytkowana jest jako kościół cmentarny.

Opisywany obiekt jest na wyposażeniu kościółka Św. Marcina i Bartłomieja.

Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem

konserwatorskim.
KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

4
Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem
Borki Wielkie, dnia 20.02.2023
podpis *[signature]*

A.2. Krótki opis obiektu

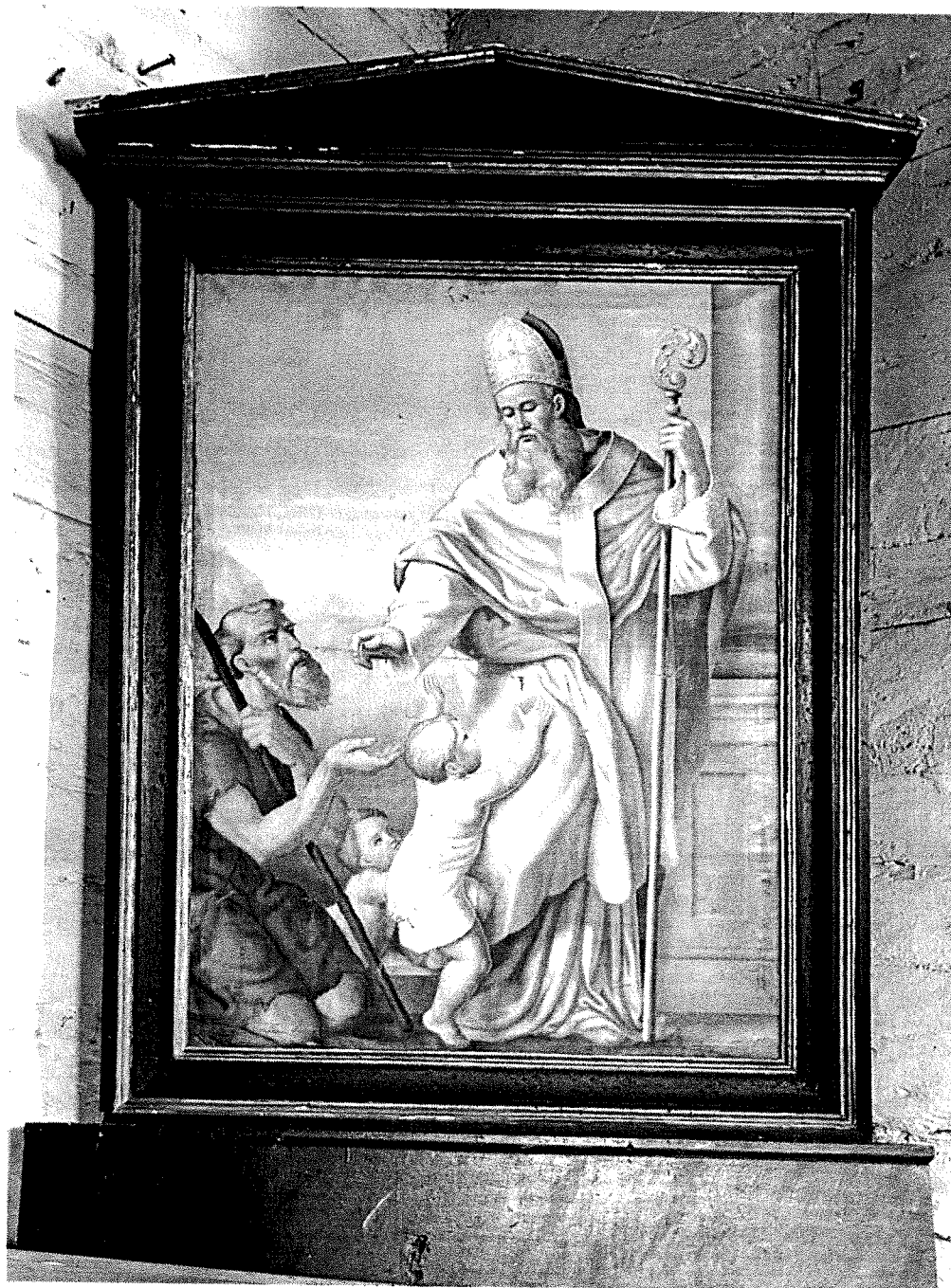
Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa opolskiego pod numerem Ks.B.t.II-107/07 22.08.2007

Obraz malowany na płótnie, oprawiony w prostą drewnianą ramę. Rama w kolorystyce czarnej ze złożonymi elementami. Zwieńczona trójkątnym tympanonem. Obraz ustawiony na prostym prostopadłościennym cokółku.

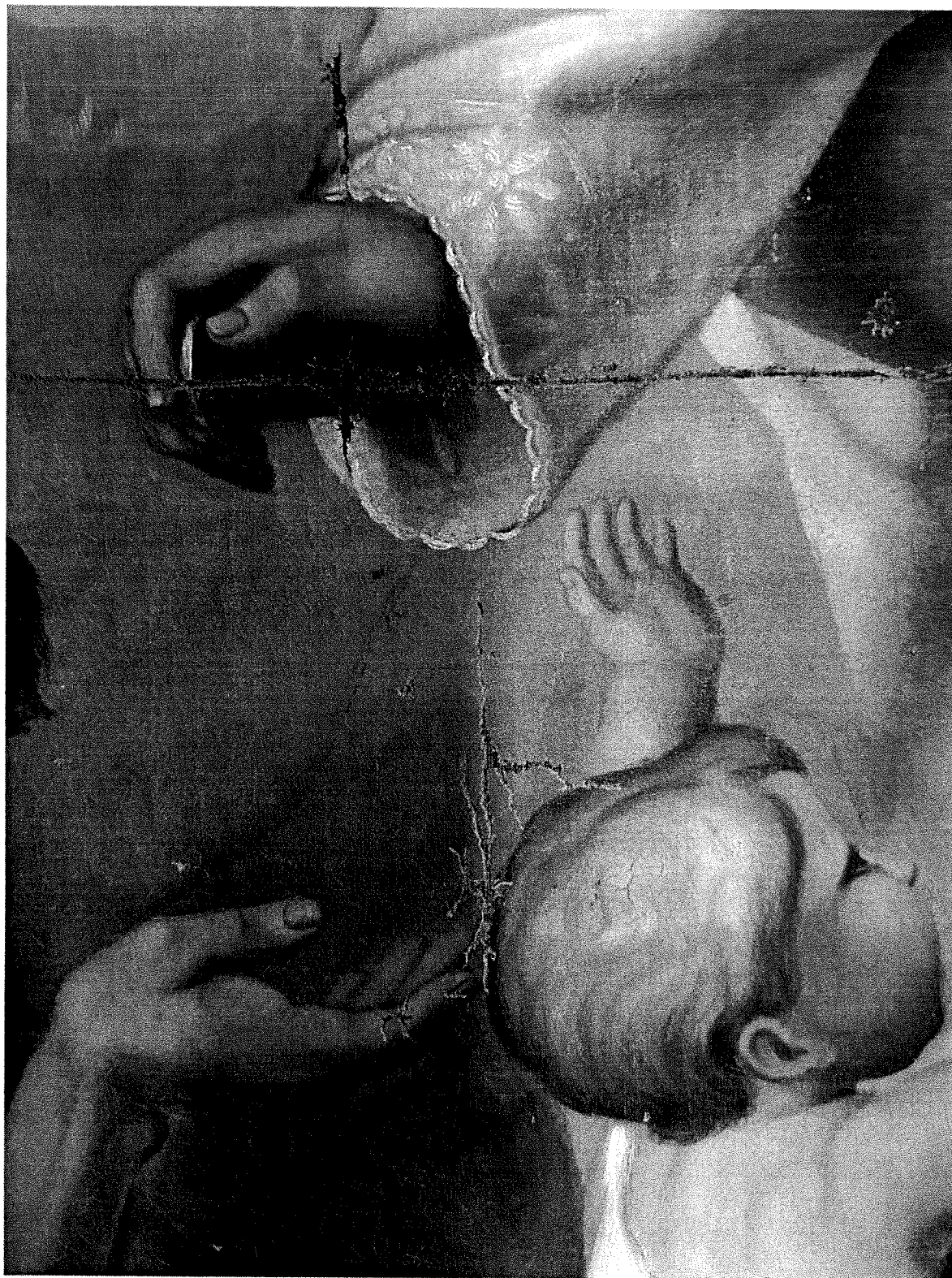
Obraz przedstawia Św. Marcina w stroju biskupim. Święty stoi w kontrapoście, lewą ręką wspierając się na pastorał. Ubrany w jasny żółtawy z czerwonym wywinięciem oraz w białą suknię z koronkami na rękawach. Na głowie ma tiarę. Święty ukazany jako starszy mężczyzna z długą siwą brodą. Zwrócony jest w kierunku żebraka, któremu prawą ręką podaje jałmużnę. Żebrak klęczący na dwóch kolanach wyciąga prawą rękę po darowiznę, lewą wspierając się na kosturze. Ubrany w niebieską, krótką sukienkę. Głowa uniesiona w kierunku darczyńcy. Żebrak z siwymi włosami i siwym zarostem. Pomiędzy nimi dwoje dzieci - jedno ubrane w białą sukienkę wyciągające rączki do św. Marcina, drugie nagie - nieco z tyłu również spoglądające na biskupa. W tle z lewej strony fragment szaroróżowej kolumny na cokole, w oddali pejzaż górski.

Obraz ustawiony na drewnianej mensie bez zdobień. Mensa nie jest przedmiotem opracowania.

A.3. Fotograficzna dokumentacja stanu zachowania

Ogólny widok obiektu

Widoczne zabrudzenia i ubytki warstwy malarskiej

Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem

konserwatorskim
KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem
Borki Wielkie, dnia 20.02.2023
podpis ...*[signature]*...

Widoczne zabrudzenia i ubytki warstwy malarskiej

*Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem
konserwatorskim.*

KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem
Borki Wielkie, dnia 20.02.2021
podpis

Widoczne zabrudzenia i ubytki warstwy malarskiej

Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem

KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem

Borki Wielkie, dnia 20.02.2023
podpis ...*[signature]*...

Widoczne zabrudzenia i lekkie pofalowanie płótna

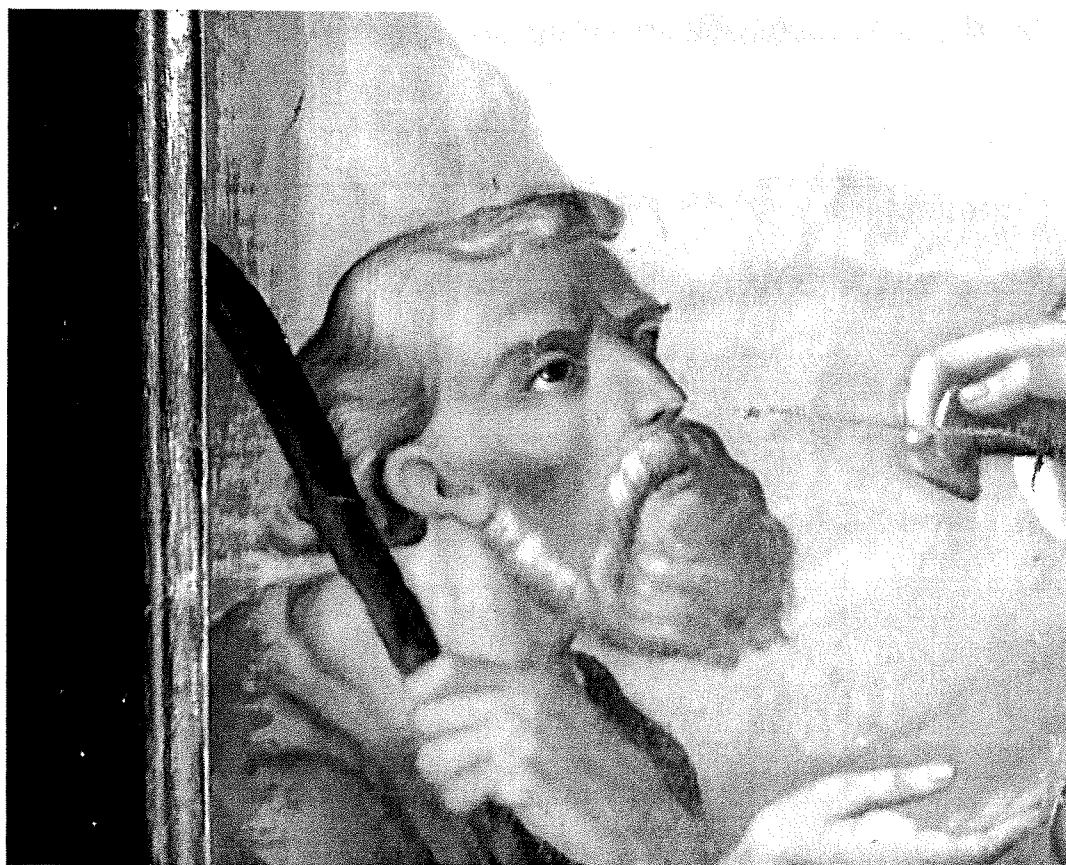
Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem

konserwatorskim
KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem
Borki Wielkie, dnia 20.02.202
podpis *[signature]*

Widoczne zabrudzenia i ubytki warstwy malarskiej

Widoczne ubytki w ramie drewnianej, przemalowania i

Widoczne zabrudzenia i ubytki drewna, warstwy gruntów i złocień

*Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzić pod ścisłym nadzorem
konserwatorskim.*

KLASZTOR
ZAKONU BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463, REGON 040013030

Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem

Borki Wielkie, dnia 20.02.2020
podpis *[signature]*

Widoczne przemalowania i ubytki spowodowane nabijaniem gwoździ w ramę oraz pofalowanie płótna

Widoczne przemalowania i ubytki spowodowane nabijaniem gwoździ w ramę

Widoczne przemalowania i ubytki spowodowane nabijaniem gwoździ

Widoczne pęknięcie ramy oraz i ubytki spowodowane nabijaniem gwoździ

B.PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

B.1. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Ołtarz

Rama w stanie średnim. Zauważono otwory po żerowaniu kołatka w ilości średniej. Otwory widoczne na powierzchni ramy są w dużej mierze spowodowane nabijaniem gwoździ, pinasek i zszywek. Prawdopodobnie obraz bywał dekorowany wieńcami z okazji różnych świąt. Widoczne miejsca z nieco większymi ubytkami oraz pęknięcia na ramie. Widoczne ubytki gruntów na złożonych listwach. Złocenia wykonane na mat w dużej mierze powycierane. Pozostałe części ramy pomalowane cienką warstwą na kolor brązowy bezpośrednio na drewnie.

Główną przyczyną zniszczeń jest zwykłe użytkowanie obiektu przez wiele lat i nieumiejętne naprawy.

Obraz

Obraz pokryty nawarstwieniami i brudem. Płótno lekko pofalowane. Gdziekolwiek widoczne drobne ubytki warstwy malarskiej. Nie zauważono rozdarć ani ubytków podłoża obrazu.

B.2. Warunki przechowywania

Obiekt przechowywany w warunkach wewnętrznych.

B.3. Założenia planowanych zabiegów konserwatorskich

Zakładane działania mają na celu zabezpieczyć obiekt przed dalszym niszczeniem oraz przywrócić jego walory estetyczne. Zostanie przeprowadzona kompleksowa konserwacja techniczna i estetyczna. Zostaną przeprowadzone wszystkie niezbędne zabiegi konserwatorskie

B.4. Wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik (proponowany program prac konserwatorskich)

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.
2. Demontaż obiektu i transport do pracowni

Rama

3. Profilaktyczna dezynsekcja obiektu (Hylotox).
4. Wstępne oczyszczenie powierzchni obiektu z luźnych zabrudzeń.
5. Wykonanie odkrywek stratygraficznych celem rozpoznania sposobu pierwotnego wykończenia powierzchni
6. Oczyszczenie obiektu z nawarstwień i wtórnych przemalowań technikami dobranymi na podstawie prób (preparaty do ściągania starych powłok malarskich typu Scansol, mieszaniny rozpuszczalników organicznych, metody mechaniczne stosowane z należytą ostrożnością).
7. Usunięcie wszystkich zbędnych elementów żelaznych (gwoździ, wkrętów) z powierzchni ramy
8. Impregnacja osłabionych miejsc roztworami żywicy sztucznych (Hekol I 50 bądź Paraloid B-72 w roztworze toluenowym),
9. Uzupełnienia ubytków w drewnie masami opartymi o spoiwa z żywicy sztucznych (np. Araldite SV i HV 36, szpachlówki akrylowe- do drobnych kitów).
10. Klejenie pęknięć klejami do drewna opartymi na polioctanie winylu bądź klejami poliuretanowymi.
11. Uzupełnienie ubytków zaprawy na listwach złożonych gotową zaprawą np. Colwood firmy Tikkurila czy Gesso.
12. Wyrównanie chłonności warstw podkładowych przez dosycenie słabymi roztworami żywicy akrylowych np. Paraloidem B-72 w roztworze toluenowym bądź żywicą akrylową w dyspersji wodnej (w zależności od rodzaju wykonanego gruntu)
13. Rekonstrukcja warstwy barwnej farbami żywicznymi renomowanych firm np. Talens, Maimerii, Renesans.
14. Rekonstrukcja złocień złotem płatkowym w technice na mat (zgodnie ze sposobem pierwotnego złocenia)
15. Położenie werniksu końcowego- werniks satynowy akrylowy np. firmy Talens.

Obrazy

Zabiegi określone jako ewentualne zostaną wykonane tylko po stwierdzeniu konieczności ich przeprowadzenia. Po oględzinach lica stan obrazu wydaje się dobry, jednak po demontażu mogą ujawnić się zniszczenia wymagające wykonania dodatkowych czynności

16. Wyjęcie obrazu z ramy

17. Wstępne oczyszczenie obrazu z zanieczyszczeń powierzchniowych (omiecenie i odkurzenie mechaniczne, zabieg ma na celu usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie)
18. Wykonanie odkrywek oraz specjalistycznych zdjęć w promieniach ultrafioletowych- określających procentową ilość zachowanego oryginału i miejsc przemalowań
19. Zdjęcie obrazu z krosna
20. Dezynfekcja obrazu (roztwór Lichenicydy w alkoholu etylowym)
21. Konsolidacja wstępna
22. Oczyszczanie i uporządkowanie odwrocia obrazów (mechaniczne)
23. Oczyszczanie lica obrazu oraz usunięcie pozostałości werniksu i ewentualnych przemalowań (substancje powierzchniowo czynne, specjalistyczne pasty czyszczące na bazie rozpuszczalników organicznych, wybór środka poprzedzony próbami).
24. Sklejenie rozdarć i wklejenie łatek(zabieg do wykonania w przypadku gdyby podczas prac zauważono tego rodzaju zniszczenia.
25. Ewentualny dublaż obrazu na nowe płótno dublażowe o podobnej grubości i splocie, zaimpregnowane 5% MC (f. Glutofix 600, Niemcy). Jako spoiwo dublażowe proponuje się żywicę termoplastyczną BEVA 371 (f.Lascaux, Szwajcaria) - (zabieg do wykonania jedynie w niezbędnym przypadku
26. Oczyszczenie lica obrazu po dublażu i założenie werniksu retuszerskiego (w przypadku wykonywania zabiegu dublowania obiektu).
27. Uzupełnianie ubytków zaprawy i opracowanie ich odpowiedniej faktury (kit emulsyjny tzw.; „ wiedeński”)
28. Nabicie obrazu na nowe sfazowane krosno.
29. Ponowne zabezpieczenie lica obrazu warstwą werniksu retuszerskiego.
30. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej (żywiczne farby Restaur Arte, Colori da ritocco per il restauro di opere d'arte, podmalowania Rowney).
31. Położenie werniksu końcowego.(Schmincke).
32. Montaż obrazu w ramie

mgr Dorota Gryczewska
Dyplomowany Konserwator Zabytków
Malowania - Dyplom UMK w Toruniu
Nr 1894 z dnia 27.09.2015
Wszystkie prace konserwatorskie należy przeprowadzać zgodnie z zasadami zawartymi w Ustawie z dnia 22.04.2001 r. o Zabytkach Kultury (Dz.U. 2001.16.264) oraz w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12.04.2006 r. w sprawie sposobów prowadzenia prac konserwatorskich, restauracyjnych, prac badawczych i sposobów dokumentowania tych prac (Dz.U. 2006.15.264).

Konserwator Dział Sztuki
mgr Mariusz Kurman
nr upraw. UMK 2048
tel. kom. 602 582 525

KLASZTOR
BRACI MNIEJSZYCH
Borki Wielkie, ul. Ojca Alarda 3
46-300 Olesno
NIP 576-14-51-463. REGON 040013030

17
Stwierdzam zgodność kopii
z oryginałem
Borki Wielkie, dnia 20.02.202
podpis *[Podpis]*